

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	K.D. Koelman	Datum	10 december 2019
Doorkiesnummer	030 – 28 63640	Ons kenmerk	7029374/20191210
E-mail	k.koelman@utrecht.nl	Onderwerp	Nafase schietincident 18 maart
Bijlage(n)	1	Beleidsveld	Openbare Orde en Veiligheid

Geachte leden van de raad,

Op 18 maart 2019 stond Utrecht letterlijk stil, de aanslag op willekeurige burgers heeft grote impact gehad op velen. Vier mensen kwamen om het leven, meerdere mensen raakten gewond. Deze afschuwelijke gebeurtenis heeft de stad diep in het hart geraakt. Voor de direct getroffen zijn de gevolgen nog dagelijks voelbaar. Ook op hulpverleners en andere betrokkenen heeft het schietincident grote impact. Onder uitzonderlijke omstandigheden heeft men gewerkt in het belang van slachtoffers, betrokkenen en de samenleving.

De stille tocht, waarin bewoners van Utrecht samen met bestuurders, professionals, maatschappelijke organisaties en iedereen die zich betrokken voelde uiting gaf aan verdriet en saamhorigheid heeft indruk op velen gemaakt.

Aan het einde van die 18^e maart was er de opluchting dat de verdachte gepakt was. Via de gerechtelijke weg zal de verdachte verantwoording moeten afleggen voor zijn daden. Het strafrechtelijke traject loopt nog en de inhoudelijke behandeling zal begin maart plaatsvinden. Een gebeurtenis met zoveel impact roept vragen op, bijvoorbeeld over de inzet van de crisisorganisatie. Betrokken organisaties bereiden zich in oefeningen voor op allerlei mogelijke gebeurtenissen. Wanneer de crisisorganisatie daadwerkelijk in actie komt is het goed hiervan te leren. Daarom zijn er verschillende leerevaluaties uitgevoerd naar het functioneren van de crisisorganisatie.

Op 7 juni jl. bent u per [brief](#) geïnformeerd over een aantal aspecten van de nafase. In deze brief geven we hieraan een vervolg; we gaan in op de evaluaties, de validatie van de Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: Inspectie), de verschillende leerpunten en acties die daaruit volgen, de inrichting van een herinneringsplek en het gezondheidsonderzoek.

Onderzoek en evaluatie

Vrijwel direct na het incident heeft de burgemeester in afstemming met crisispartners aangegeven het belangrijk te vinden om te leren van het incident. De “Stuurgroep Nafase”¹, heeft vervolgens aan het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement (COT) de opdracht gegeven een leerevaluatie uit te voeren gericht op de multidisciplinaire crisisrespons. Hierbij is gekeken naar de uitdagingen en

¹ De stuurgroep nafase bestaat uit de burgemeester, het sectorhoofd van politie, de waarnemend hoofdofficier van Justitie, de directeur Publieke gezondheid (namens VRU) en de gemeentesecretaris (voorzitter),

Burgemeester en Wethouders

Datum 10 december 2019
Ons kenmerk 7029374/20191210

dilemma's waarmee de crisisorganisatie is geconfronteerd en welke leerpunten daaruit zijn voortgekomen. Het Rapport 'Een stad in stilte' is [hier](#) in te zien.

Vanuit de wens om lessen mee te nemen in toekomstig crisistreden hebben we opdracht gegeven aan onderzoeksbureau Crisislab om een reflectie te geven op het optreden van de gemeentelijke crisisorganisatie (Bevolkingszorg). De reflectie 'Bevolkingszorg na het schietincident in Utrecht op 18 maart' is [hier](#) in te zien.

De NCTV heeft onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (hierna: J&V) de opschaling van de Nationale Crisisstructuur geëvalueerd. De korpsleiding van de Nationale Politie heeft opdracht gegeven het optreden van de Nationale Politie te evalueren. De minister van Justitie en Veiligheid zal de evaluatie van de nationale crisisstructuur en de bevindingen en conclusies van de politie ook vandaag aan de Tweede Kamer aanbieden en in een brief aan de Tweede Kamer aangeven hoe wordt omgegaan met de belangrijkste lessen. Deze brief is te raadplegen op [de website van het Ministerie van Justitie en Veiligheid](#).

Validatie evaluaties

De Inspectie heeft vervolgens de evaluaties van de multidisciplinaire crisisrespons, de nationale crisisstructuur en de nationale politie gevalideerd. De validatiebrieven van de Inspectie worden vandaag openbaar. De brieven worden op de [website van de inspectie](#) gepubliceerd. Met de validatie doet de Inspectie een uitspraak over de betrouwbaarheid van de resultaten van deze onderzoeken. Ook wil de Inspectie lessen trekken uit de totale aanpak van het schietincident. De verschillende evaluaties zijn hiervoor input. De Inspectie concludeert dat de leerevaluatie van de multidisciplinaire crisisinzet, zoals uitgevoerd door het COT, betrouwbaar is. De wijze van totstandkoming van de rapportage is inzichtelijk en biedt voldoende aanknopingspunten om de voorbereiding verder te verbeteren. De in de rapportage genoemde verbeterpunten zijn navolgbaar en gebaseerd op feitelijke bevindingen.

Lessen uit de evaluaties

Uit het rapport van het COT komt het beeld naar voren van een crisisorganisatie die actief handelend heeft opgetreden en begrijpelijke keuzes heeft gemaakt, gegeven de beschikbare informatie van dat moment in een situatie die gepaard ging met dreiging, urgentie en onzekerheid. Men spreekt van een logische keuze om uit te gaan van het scenario 'aanslag met mogelijke terroristisch motief'. Hierdoor was het voor functionarissen in de crisisorganisatie duidelijk hoe er gehandeld moest worden en vond in een vroegtijdig stadium opschaling binnen de betrokken nood- en hulpdiensten plaats.

We zien dat de evaluaties van de multidisciplinaire crisisrespons, de nationale crisisstructuur en de nationale politie waardevolle inzichten opleveren. In afstemming met politie, OM, en VRU hebben we de belangrijkste (gezamenlijke) lessen uit de evaluaties gedestilleerd. Dit zijn:

- 1) Expliciteer het advies tot binnen blijven
- 2) Maak een duidelijke verbinding tussen maatregelen die op nationaal en lokaal niveau worden genomen
- 3) Betrek maatschappelijke organisaties
- 4) Stel de opgave centraal en zet in op een eenduidig beeld van de situatie

We nemen de lessen uit de evaluaties mee in de verdere voorbereidingen op crisissituaties en in het toekomstig crisistreden. In de bijlage 'Lessen uit evaluaties schietincident 18 maart 2019' gaan we in op belangrijke leerpunten uit de verschillende rapportages en de wijze waarop we hier opvolging aan geven.

Burgemeester en Wethouders

Datum 10 december 2019
Ons kenmerk 7029374/20191210

Naast de bovenstaande leerpunten zijn ook andere leerpunten uit de evaluaties naar voren gekomen bijvoorbeeld over alarmering en een helder beeld van de slachtoffers. Ook deze lessen en de wijze waarop hieraan opvolging wordt gegeven staan benoemd in de bijlage 'Lessen uit evaluaties schietincident 18 maart 2019'. Naast deze inhoudelijke lessen, constateren we ook diverse praktische leerpunten. Deze variëren van het aanpassen van logistieke en facilitaire zaken tot het verbeteren van opleidingen, trainingen en oefeningen. Deze punten worden binnen de eigen organisatie en in afstemming met de partners opgepakt.

Gemeentelijk optreden

De gemeente Utrecht het gemeentelijk optreden, het onderdeel Bevolkingszorg, en de respons van de eigen gemeentelijke organisatie onderzocht.

Reflectie gemeentelijke crisisorganisatie (Bevolkingszorg)

Onderzoeksgroep Crisislab heeft gereflecteerd op het optreden van Bevolkingszorg Utrecht gedurende de eerste dagen. Bevolkingszorg is het onderdeel van de crisisbeheersing van de gemeente Utrecht, dat zich richt op de zorg van de bevolking. Daaronder vallen de coördinatie en uitvoering van crisiscommunicatie, opvang en verzorging en de nafase. De belangrijkste uitkomst is dat Bevolkingszorg Utrecht over het geheel bekeken geleverd heeft wat nodig was en wat verwacht had mogen worden.

De door Crisislab gesignaleerde lessen sluiten aan bij de hiervoor genoemde punten uit de andere evaluaties. Crisislab geeft nog enkele verdiepende suggesties. Zo stellen zij dat het belangrijkste bij crisisbeheersing is *wat* er gebeurt en niet per se *hoe* dat volgens de crisisplannen georganiseerd is. Improvisatie en flexibiliteit zijn volgens hen dan ook altijd nodig. Zij adviseren de crisisorganisatie aan te passen op hetgeen in de praktijk werkt in plaats van te hopen dat een theoretische structuur kan worden geïmplementeerd. Wij onderschrijven het belang van improvisatie en flexibiliteit, maar zijn van mening dat een heldere crisisorganisatiestructuur daarvan de basis is. Juist omdat er duidelijkheid is over verantwoordelijkheden, kunnen professionals daarbinnen doen wat nodig is

Een ander punt uit de reflectie van Crisislab is de informatievoorziening in relatie tot het zelf organiserend vermogen van de samenleving (wat men zelf doet én wat men kan doen om zichzelf en anderen te helpen). Zij omschrijven de kerntaak van de gemeente tijdens een crisis als het leveren van adequate zorg aan de bevolking, door feitelijke zorg aan te bieden en hen te informeren. Dit moet aansluiten bij de behoefte van de bevolking en het zelf organiserend vermogen. Crisislab stelt dat het bevorderen van zelfredzaamheid nog verder verbeterd kan worden door na te denken hoe de samenleving gevraagd kan worden anderen te helpen en het handelingsperspectief aan te scherpen. Dit sluit naadloos aan bij een leerpunt van het COT tot het bevorderen van de zelfredzaamheid. We gaan in de eerste fase van een crisis daarom ook benoemen wat nog onbekend is en sluiten zo veel mogelijke aan bij de denkkraft en handelingsvermogen van de samenleving.

Respons gemeentelijke organisatie

Op de dag van het schietincident was de gemeentelijke organisatie één van de organisaties in de stad die te maken kreeg met een crisissituatie. We hebben daarom ook gekeken naar de respons op 18 maart van de gemeentelijke organisatie. Op verschillende plekken in de organisatie bestaan al richtlijnen over hoe te handelen bij crises en incidenten. Om deze te optimaliseren stellen we een compacte leidraad op voor het handelen bij crises en incidenten met impact op de organisatie. De leidraad zal gericht zijn op medewerkers in het stadskantoor, op straat, en op andere locaties van de gemeente.

Burgemeester en Wethouders

Datum 10 december 2019
Ons kenmerk 7029374/20191210

We professionaliseren de interne nazorg, zodat deze bij een crisis of incident sneller kan worden gestart; het zogenaamde bedrijfsopvangteam dat alleen werkzaam binnen VTH was, is binnenkort organisatiebreed inzetbaar.

Overige evaluaties en onderzoeken

Naast de evaluaties ten aanzien van het crisistreden vinden er op dit moment nog andere evaluaties plaats. Zo evalueert het ministerie van Justitie en Veiligheid de beslissingen die zijn genomen ten aanzien van de verdachte in relatie tot zijn strafrechtelijke verleden en de uitwisseling en opvolging van signalen waaruit zou kunnen blijken dat de verdachte mogelijk geradicaliseerd was. De minister van Justitie en Veiligheid zal de Tweede Kamer hierover in het voorjaar 2020 informeren. Na de validatie zal de Inspectie een overkoepelende analyse van alle evaluatie rapporten opstellen.

Overige deelthema's Nafase

Inrichten herinneringsplek

De gebeurtenissen op 18 maart en het leed dat daarbij zoveel mensen is aangedaan, maakte op de Utrechters diepe indruk. De stille tocht, de overweldigende bloemenzee en de vele kaarsjes die werden achtergelaten gaven daar uiting aan. Bewoners van de stad –en ook andere betrokkenen– spraken snel na 18 maart de wens uit dat er een plek zou komen waar blijvend en op passende wijze medeleven kan worden betuigd en de slachtoffers herdacht kunnen worden. Op het 24 Oktoberplein komt daarom een herinneringsplek waar kan worden stilgestaan bij wat er op 18 maart is gebeurd. Een plek waar ruimte is voor verdriet en verbondenheid. Het ontwerp voor de herinneringsplek verbeeldt de golf van ongeloof en verdriet die door de stad Utrecht ging na het schietincident. Het conceptontwerp voor de inrichting van de herinneringsplek is op de website utrecht.nl/18maart in te zien.

Gezondheidsonderzoek

In de raadsbrief van 11 april 2019 bent u geïnformeerd over de uitvoering van een gezondheidsonderzoek. Dit gezondheidsonderzoek is onderdeel van de nazorg en psychosociale hulpverlening. Het resultaat van het onderzoek geeft de gemeente Utrecht en zorginstellingen inzicht op collectief niveau in de gevolgen voor de gezondheid en de zorgbehoefte van de getroffen en ooggetuigen. Direct getroffen en ooggetuigen die hieraan mee werken worden een jaar lang gemonitord om te kijken of zij de zorg krijgen die nodig is. Het onderzoek loopt nu en de GGD regio Utrecht verwacht het volledige onderzoeksrapport in de zomer van 2020 gereed te hebben, waarna het openbaar zal worden.

De GGD regio Utrecht heeft ook onderzocht hoe de nazorg aan hulpverleners is verlopen. De aanbeveling om aandacht te besteden aan de wijze waarop de nazorg aan betrokken professionals is georganiseerd nemen we ter harte. Hierop hebben we inmiddels een aantal stappen genomen in het verder professionaliseren van de interne nazorg. De rapportage van het deelonderzoek 'Nazorg voor Professionals betrokken bij schietincident Utrecht 18 maart 2019' kunt u [hier](#) lezen.

Financieel

Voor de uitvoering van het plan van aanpak Nafase is een werkbegroting gemaakt. Hierover bent u op 7 juni 2019 per brief geïnformeerd. De raming op basis van de te verwachten kosten bedroeg € 950.000. In deze raming zijn geen kosten opgenomen voor het ontwerpen en inrichten van een herinneringsplek. Ook is in de werkbegroting geen rekening gehouden met een extra capaciteitsvraag voor het uitwerken en implementeren van de lessen uit de evaluaties. Op basis hiervan hebben we de raming naar boven bijgesteld. De werkbegroting bedraagt nu € 1.480.000. Deze kosten worden zichtbaar gemaakt in de jaarstukken van 2019 en 2020 en worden betrokken in de voorjaarsnota

Burgemeester en Wethouders

Datum 10 december 2019
Ons kenmerk 7029374/20191210

2020. Begin 2020 wordt gezien op welke manier de nasefase verder wordt voortgezet en welke kosten hieraan verbonden zijn.

Tot slot

De evaluaties en onderzoeken laten zien welke impact de gebeurtenissen op 18 maart hebben op getroffen, getuigen en hulpverleners. We vinden de evaluaties waardevol. Overall zien we dat de crisorganisatie actief heeft gehandeld en begrijpelijke keuzes heeft gemaakt, maar ook zien we dat uit deze unieke situatie leerpunten naar voren komen. We vinden het belangrijk om te blijven leren en verbeteren om in toekomstige situaties de ervaringen uit deze crisis te benutten. De opvolging op de leerpunten is dan ook al in gang gezet.

Onze gedachten blijven bij hen die nog dagelijks de gevolgen voelen.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,